

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Բիւզանդիոն» առաջնորդները մասին խօսելով՝ թէ նրանք ընդհանրապէս նախադադարաստուած չեն իրենց պաշտօնին և ոչ էլ պէտք եղածին չափ ճանաչում են իրենց պաշտօնավարելու կոչուած միջավայրի հանգամանքները, ասում է՝ եթէ ուզում էք ընտիր հոգեւոր հովիւների լաւագոյն արդէւնքը տեսնել, պէտք է առաջնորդը ընտրել բուն իսկ տեղացիների միջից և ոչ թէ գուրսից:

«Մասիս», առիթ առնելով դաւառացի այրեացած հայ քահանայի կրկնամուսնութեան խնդրանքը, որ մերժուած է տեղւոյն Գրօն. Ժողովի կողմից, պաշտպանում է այրեացած քահանաների կրկնամուսնութեան դատը և շատ խիստ, անհերոզ ու անիմաստ է դառնում եկեղեցական այն վաղնջական արդեւքը որ առանց նկատի առնելու ժամանակի և բարքերի փոփոխութիւնները՝ բացարձակապէս մերժում է արտօնութիւն առլ այրեացած քահանաների ամուսնութեան: «Աւելի մեծ մեղք մը չէ», ասում է, արտաքուստ պահել կրօնականի սքեմը, նուիրական տարադիւրու տակ պճնիլ եկեղեցիներու մէջ, Ժողովուրդին բարոյական քարոզել և սակայն յարգի տակէ գործել շարունակ... իր սքեմը ծածկել մեղքի բիծերով և ազտոտութիւններով...»:

«Առաւիտեակ», Գլխիկոյ կարողիկոսի Պոյիս այցելութեամբ առբիւ յարգութեամբ է կարգում Պոյի ամեն դատարարի ազգայիններին և մասնաւորապէս հարուստներին նիւթապէս օժանդակել Ս. Գաթրիկոսին Սոփ

Մայրավանքին, եկեղեցին վայելուչ նորոգութեան և Ժառանգաւորաց վարժարանի շինութեան և առհասարակ հասոյթներ ապահովող գործնական միջոցներ ընձեռելու համար: Փափաք է յայտնում նոյնպէս որ Ս. Գաթրիկոսը իր շուրջ ունենայ կարող, գործունեայ, վստահելի և անբասիր եկեղեցականներ օգտակարապէս կառավարելու համար թափուր ու անհովիւ մնացած վիճակներն ու թիմերը:

«Զատիկ», նոր շրջան, Թ. 1 և 2. — Նոր խմբագրութեամբ լոյս տեսնող Պոլսի այդ կիսամասեայ հանդիսում նրա ղեկավար Արամ Անտոնեանը բնութագրում է հայ գրագէտին նիւթական և բարոյական վիճակը:— «Մեր աշխարհիկ գրականութեան ձևորոշիլը, ասում է նա, յիստի տարւածն զործ է, և դեռ հայ գրագէտը շատ խղճալի վիճակի մը մէջ կը գտնուի որչափ նիւթապէս, այնչափ ալ բարոյապէս: Հայ գրագէտ այսօր այն օրին միայն բիշ շատ դժբաւ կրնայ շահել, երբ նոյն ատեն մնայուն խմբագրի պաշտօն մը ունի սեէ թերթի մը մէջ»:

«Զատիկ»ը դադարաւ չունին մնայուն խմբագրիներուն վրայ, որովհետեւ ընդհանրապէս աղմուկէ խուսափող ու լռակեաց աշխատատեղեր են՝ որոնք այնպէս կը մնան ընդհանուրին՝ երբ որ մասնաւոր հրապարակագրութիւն չեն ընեն, այսինքն իրենց յայտնի ստորագրութեամբ կամ որեւէ ծածկանունով լռութեամբ չեն գրեր: Եթէ կարելի ըլլար լրագրի մը պարունակութիւնը հսկայ շոգենաւի մը նմանեցնել, պէտք պիտի ըլլար, որ մեքենայի դերը մնայուն

Խմբագրին տայինք: Խմբագրութեան տնօրէնը յարատեւ պաշտօնում գրադէտը հազիւ կը կարողանայ ամսական 400—800 դրշ. գումար ապահովարար ստանալ. այսինքն ամսական 32 ր.— 64 ր.:

Փոքրիկ տէ լաւ շահուած են թերթերից միայն նրանց սեփականատէրերը: Այսօր հինգ օրաթերթ ունինք, որոնց ամենքն ալ կը վճարեն: Արեւելի ամեն օր վճարուած Խմբագրական մը ունի: Բիւզանդիոնի աշխատակիցներէն կարեւոր մաս մը վճարումով կը գրէ: Զարգիյի կը վճարէ իր քաղաքական, ընկերային ու տնտեսական յօդուածներուն համար: Մանգուսի նոյնպէս: Վճարուած են նաեւ Սուրհանդակի մէջ երեցած բոլոր ծանօթ գրողներու յօդուածները: Իսկ շարաթաթերթերէն կը վճարեն Մասիս, Արեւելեան Մասիս ու Լոյս՝ որոշ աշխատակիցներու:

Վտանաւորները ձրի են ընդհանրապէս, շատ-շատ տասը դրուշի *) (դրուշ=8 կոպ.) վճարին կ'արժանանան: Եթէ զրոյ մը յաջողեցաւ իր երկու յօդուածներէն մէկը կէս օսկիի, միւսն ալ 20 կոպ 25 դրուշի ծախել, պիտի ստանայ ուրեմն շարաթական 70—80 դրուշի գումար մը (4 ր. 80 կ.—6 ր. 40 կ.) որ շատ հեռու է անշուշտ ապրուստ մը ապահովելէ:

Բարոյական վիճակը նւթականէն շատ փայլուն չէ: Հայ զբաղէտը երկար ժամանակ իրը ողորմելի, իրը արհամարհելի ու անհրապոյր արարած մը նկատուելէ վերջ, հազիւ թէ զոյութեան որոշ ու բանաւոր իրաւունք մը ձեռք բերած էր, ահա այդ ալ կ'երթայ, վիճքը խաթարող ներքին ապականութեանց պատճառաւ: Իրար անուանաբեկի, իրար հայհոյել, իրարու անկողնին զաղտնիքները խուզել, իրար ամբաստանել ամէնէն աներեւակայելի թերութիւններով եւ յանցանքներով՝ հայ զրջի մարդոց համար սովորական դարձած են մայնափ, որչափ

կրնայ ըլլալ պարզ բարեկէ մը փոխանակութիւնը:

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, թիւքահայ զբաղէտի դրութիւնը բաւական նման է իր ռուսահայ պաշտօնակիցներէ վիճակին:

Վիտուրիւն. — Մեր աշխատակից զոկտոր զետութեանց, Լոզանի հայկական վարժարանի տնօրէն Մ. Նալբանդեան հիմնել է սեփական պատկերազարդ ամսաթերթ: Մեզ ուղարկուած է միայն թ. 2: 2-ինը կարծում որ մեր ժողովուրդը այնպիսի նախապատրաստութիւն ունենայ բնական գիտութիւններէց որ հասկանալի լինին նրան՝ «Անթիլ հեռագիրը», «Չիանքը անգործաբանաւոր աշխարհի մէջ» եւ նման յօդուածները: Ով կոմպետան է բնագիտական հարցերու, պէտք է համոզուի որ «Անթիլ հեռագիրը» յօդուածը մատչելի չէ կարող լինել ֆիզիկայից որոշ նախապատրաստութիւն չունեցողի համար: Այդ զրուածքը կարգաւոր յետոյ էլ նա չի իմանալ թէ ինչո՞ւ է կայանում անթիլ հեռագրի գիւտը, ինչպէս է օգտուել էլեկտրական թրթռացումներէց Մարկոնիին. իր հեռագրական գործիքները գէթ սխալման տուէր, որպէսզի պարզ լինէր թրթռացումները գործիքներով բռնելու միջոցները... Վտտ չէր լինի եթէ ինտելիգենտ ընթերցողներէ համար զրուածքների կողքին դուէր նաեւ բնական գիտութիւններէ սխալմամտական դասընթացներէ մի շարք, զրուած տարրական պատրաստութիւն չունեցողներէ համար: Այդ կերպ էին ժողովրդականացնում բնական գիտութիւնը անգլիացի ամենահռչակաւոր գիտնականները: Առանց այդ նախապատրաստութեան շատ քիչ օգուտ կը տան լոկ հայ ինտելիգենտներէ համար զրուած յօդուածները: Դարձնելով այդ կողմի վրայ նոր հանգիսի Խմբագրութեան ուշադրութիւնը, — ցանկանում ենք նրան կատարեալ աջողութիւն:

*) Օսմ. լիւրան=100 դրուշի: